98. rocznica powstania I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech

Miasto
Kultura

18.02.2021 g. 08:19

Aby pamięć o tych ludziach była żywa, a ich heroizm nie odszedł w niepamięć. Władze miasta pamiętają o 98. rocznicy powołania I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech. Ze względu na ograniczenia związane z pandemią, historię ludzi spod

znaku Rodła i miejsca w Opolu z nimi związane przypomina wirtualny spacer ich śladami, który będzie dostępny w miejskich kanałach informacyjnych.

Kochajmy się jak bracia i wspierajmy wzajemnie

„Miłość wzajemna może tylko świat od zagłady wybawić. Kochajmy się jak bracia i wspierajmy wzajemnie. Nie traćmy wiary w nasze siły i lepszą przychylność dla nas”.

Tak brzmiała odezwa w polskiej gazecie „Dziennik Berliński” niedługo po powstaniu Związku Polaków w Niemczech, który został utworzony w Berlinie, w sierpniu 1922 roku. Na obszarze Republiki Weimarskiej pozostała po wojnie blisko 2-milionowa rzesza Polaków, która tworzyła zróżnicowane środowiska. Część ludności polskiej zamieszkiwała od pokoleń tereny przylegające do zachodniej granicy Polski, cześć tworzyła liczne skupiska emigracyjne rozrzucone po całych Niemczech, m.in. w Westfalii, Nadrenii i w Berlinie.

Po licznych konsultacjach 27 sierpnia 1922 roku odbył się w Berlinie zjazd założycielski Związku Polaków w Niemczech, który stał się reprezentantem ludności polskiej w Niemczech na forum wewnętrznym wobec władz i urzędów niemieckich oraz na forum międzynarodowym Ligi Narodów i innych organizacji mniejszościowych. Siedzibą władz naczelnych ZPwN został Berlin. Na pierwszym walnym zebraniu (grudzień 1922 r.) uchwalono podstawowe akty prawne organizacji i dokonano podziału Niemiec na pięć dzielnic, aby sprawnie zarządzać i działać. Wiadomość o powstaniu Związku Polaków w Niemczech oraz jego statut zostały wydrukowane w polskiej gazecie „Dziennik Berliński” z dnia 9 - 10 grudnia 1922 roku. To właśnie wtedy opublikowana została też ta odezwa o… „miłości”.

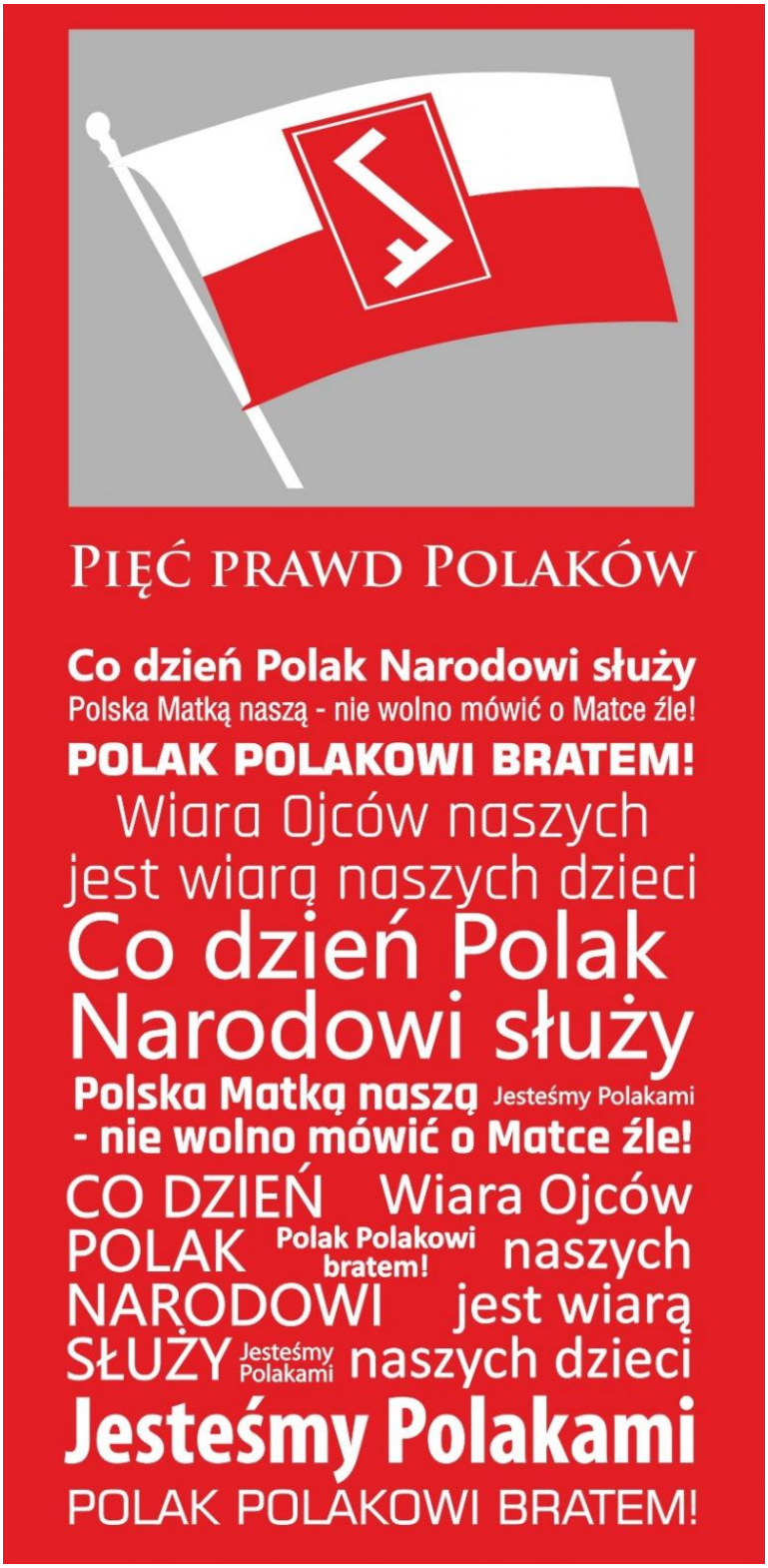
Z siedzibą w Opolu

Dzielnica I – Śląsk, ukonstytuowała się 18 lutego 1923r. na zebraniu w Bytomiu, w Hotelu „Lomnitz”. Uczestniczyło 51 osób. *„Byli to najodważniejsi działacze tego regionu, którzy jeszcze czuli na swoich plecach terror niemiecki jaki panował po wsiach i miasteczkach w czasie plebiscytu”* - wspominał Kazimierz Malczewski z Raciborza. Zadecydowano, że siedziba I Dzielnicy ZPwN będzie znajdować się w Opolu (wówczas Oppeln). Pierwszym prezesem został właśnie Malczewski (1923-1926), kolejnymi ks. Czesław Klimas (1926-1930), ks. Karol Koziołek (1930-1935). Ostatnim Franciszek Myśliwiec (1936-1939), który zginął w niemieckim obozie koncentracyjnym w Dachau.

ZPwN prowadził działalność polityczną, kulturalną i gospodarczą. Dla polskiej ludności wydawano polską prasę. Na terenie I Dzielnicy największy zasięg miała gazeta „Nowiny Codzienne”, którą wydawano w Opolu do 1939 r. Czytano także takie tytuły jak: Zdrój, Polak w Niemczech, Młody Polak w Niemczech i Mały Polak w Niemczech.

Rodło – nazwa od Osmańczyka

Istotną sprawą dla związku było posiadanie czytelnego znaku. Po I wojnie polskie organizacje w Niemczech nie miały prawa używać symboli państwa polskiego. Z okazji 10-lecia ZPwN postanowiono rozwiązać ten problem. Myśl uczynienia Wisły symbolem tożsamości narodowej jego członków podał Stefan Murek, wersję plastyczną rzeki nakreśliła Janina Kłopocka, artystka ASP w Krakowie. Dr Jan Kaczmarek zasugerował zaznaczenie w biegu rzeki Krakowa – kolebki polskiej państwowości i kultury. Nazwę znaku „Rodło” wymyślił Edmund Osmańczyk.

Znak ZPwN - Rodło oraz Prawdy Polaków, która od kilku lat znajduje się w Sali im. Karola Musioła w opolskim ratuszu, projekt graficzny: Halina Fleger.
Prawdy Polaków znajdują się także na tablicy pod Pomnikiem Bojownikom o Polskość

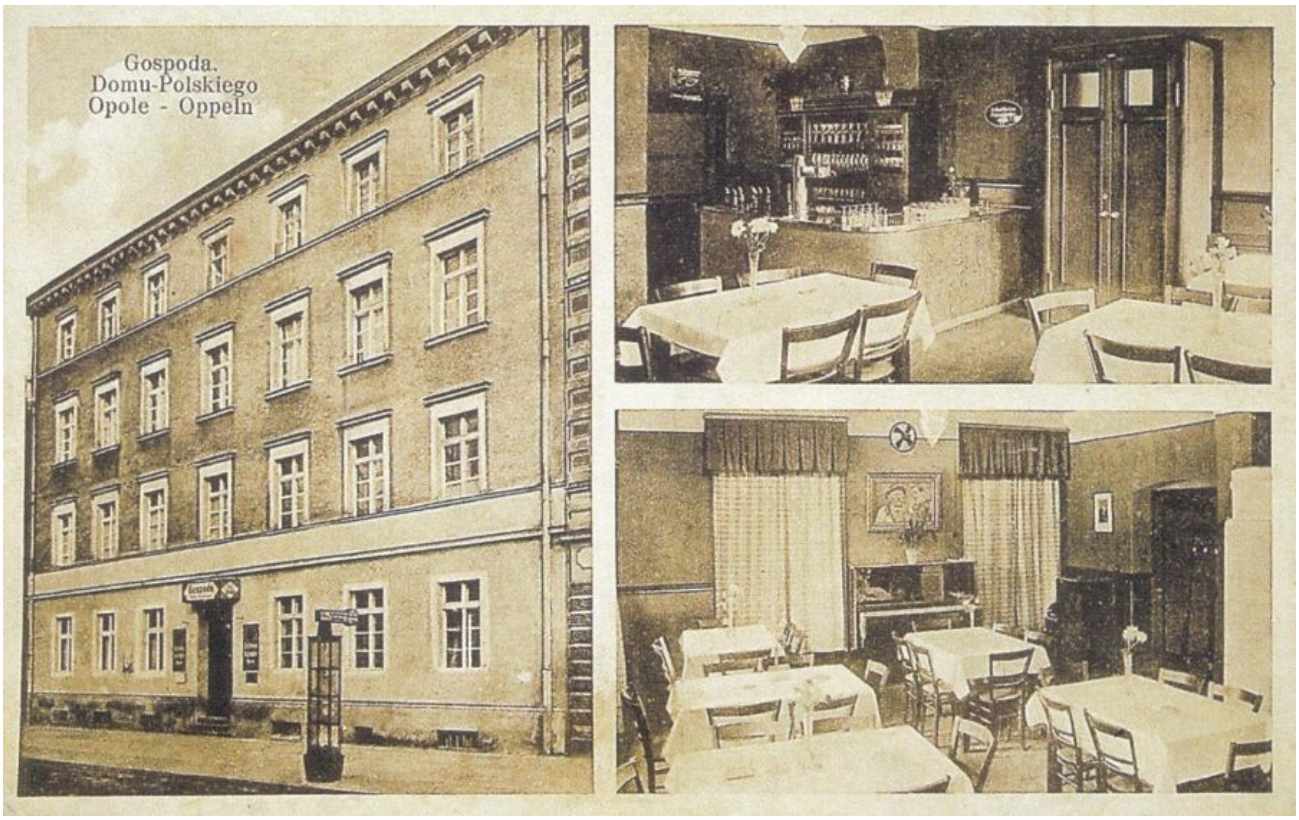
Śląska Opolskiego na Placu Wolności.

Nad Gospodą Polską

W 1930 roku władze I Dzielnicy ZPwN ulokowały się w domu przy Nikolaistr. 48 (dzisiejsza ul. Książąt Opolskich), na parterze mieściła się Gospoda Polska. Dom ten w 1933 został kupiony przez Bank Słowiański z Berlina na rzecz I dzielnicy. Służył jako Dom Polski do różnych celów. Tu odbywały się spotkania, akademie i uroczystości. Oprócz biura dzielnicy mieściły się tu też polskie towarzystwa np. Polsko-Katolickie Towarzystwo Szkolne na Śląsku Opolskim, Związek Stowarzyszeń Młodzieży Polsko-Katolickiej. Wybuch II wojny światowej doprowadził do likwidacji ZPwN, a działaczy i członków organizacji aresztowano we wrześniu 1939 roku.

Dom Polski, w którym od 1930 r. mieściła się siedziba I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech.
Autor nieznany, pocztówka ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego

Gospoda na parterze Domu Polskiego, siedziby I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech w Opolu
Autor nieznany, zdjęcie udostępnione dzięki Poloniae Amici

Dom nie przetrwał, patroni zostali

Dom Polski nie przetrwał wojny, jak wiele domów w centrum Opola. Dziś o tym miejscu przypomina jedynie pamiątkowy głaz stojący na rogu ul. Sądowej i ul. Książąt Opolskich. - *Przetrwała natomiast pamięć o działalności I Dzielnicy ZPwN i ludziach, którzy za swoje przekonania zapłacili ogromną cenę – część zabito, część nie przeżyła pobytu w obozach koncentracyjnych. Pamięć zawsze pozostaje najlepszym strażnikiem historii* – zauważa przewodniczący Rady Miasta Opola **Łukasz Sowada**. Nazwiska wielu członków I Dzielnicy ZPwN czy ZHPwN to patroni ulic Opola, np. ul. Heleny Gozdek, ul. Leona Czogały, ul. Józefa Dobisa czy ul. Piotra Pandzy.

Głaz z tablicą pamiątkową usytuowany na rogu ul. Książąt Opolskich i Sądowej (w miejscu nieistniejącego Domu Polskiego)
w 1972r. z okazji jubileuszu 50.lecia powstania Związku Polaków w Niemczech.
Na głazie wyryto znak Rodła oraz jedną z pięciu Prawd Polaków.
Fot. Witold Chojnacki

Autor: Urszula Zajączkowska

Dane kontaktowe
Wydział Kultury, Turystyki i Współpracy Zagranicznej

Tagi
Związek Polaków w Niemczech
rocznica
Dom Polski

Rodło